

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเทศบาล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีและปัญหาในการจัดเก็บภาษี
3. ลักษณะการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของเทศบาล

เทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย สำหรับสังคมไทย เทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลขึ้นได้ 3 ประเภท ดังนี้ (การปกครองท้องถิ่นไทย, 2557: ออนไลน์)

เทศบาลตำบล กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลตำบลไว้อย่างกว้างๆ คือ มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาทขึ้นไป มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น สำหรับในกรณีที่มีความจำเป็น เช่น การควบคุมการก่อสร้างอาคาร การแก้ปัญหาชุมชนแออัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่น หรือการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล กระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลเฉพาะแห่งได้ หรือกรณีที่จังหวัดเห็นว่าสุขาภิบาลใดมีความเหมาะสม สมควรยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลได้ ก็ให้จังหวัดรายงานไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลได้ โดยให้จังหวัดชี้แจงเหตุผลและความจำเป็น พร้อมทั้งส่งข้อมูลความเหมาะสมไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาด้วย

เทศบาลเมือง จะต้องเป็นท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบ ส่วนท้องที่ที่มีประชากรเป็นที่ยังศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์คือ เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้ และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

เทศบาลนคร เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้ และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

ทั้งนี้ในการบริหารงานมีการแบ่งโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี สำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำในเทศบาล จะมีโครงสร้างทางเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งเรียกว่าพนักงานเทศบาล (การปกครองท้องถิ่นไทย, 2557: ออนไลน์)

สภาเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งคอยควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหารอันเป็นวิธิต่างแห่งการถ่วงดุลอำนาจ กำหนดให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และสมาชิกสภาเทศบาลนี้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี (ปัจจุบันมีการแก้ไขให้อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี) ทั้งนี้จำนวนสมาชิกสภาเทศบาล จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาล ดังนี้

- สภาเทศบาลตำบล	มีสมาชิกทั้งหมด	12 คน
- สภาเทศบาลเมือง	มีสมาชิกทั้งหมด	18 คน
- สภาเทศบาลนคร	มีสมาชิกทั้งหมด	24 คน

สภาเทศบาลนั้นมีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่งโดยให้ผู้ว่าราชการแต่งตั้งมาจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาล กล่าวคือ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมสภาเทศบาลครั้งแรกภายใน 90 วัน นับแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเสร็จสิ้นแล้ว ให้สมาชิกสภาเทศบาลประชุมเลือกกันเองจากสมาชิกด้วยกัน จะเลือกบุคคลอื่นนอกจากสมาชิกสภาเทศบาลไม่ได้ ประธานสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมเทศบาลควบคุมบังคับบัญชาข้าราชการความสงบ และเป็นตัวแทนสภาในกิจการภายนอก

คณะเทศมนตรี ฝ่ายบริหารกิจการของเทศบาล ได้แก่ คณะเทศมนตรี ซึ่งอำนาจในการบริหารงานอยู่ที่คณะเทศมนตรี โดยคณะเทศมนตรีเลือกมาจากสมาชิกสภาเทศบาลที่สมาชิกสภาเทศบาลมีมติเห็นชอบซึ่งประกอบด้วยนายกเทศมนตรี และเทศมนตรี อีก 2-4 คน ตามฐานะเทศบาลคือ กรณีที่เป็นเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ให้มีเทศมนตรีได้ 2 คน ซึ่งเมื่อรวมนายกเทศมนตรี

เป็นคณะเทศมนตรีแล้ว มีจำนวน 3 คน และกรณีที่เป็นเทศบาลนคร ให้มีเทศมนตรีได้ 4 คน ซึ่งเมื่อรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะ เทศมนตรีแล้วมีจำนวน 5 คน สำหรับเทศบาลเมืองที่มีรายได้จากการจัดเก็บปีละ 20 ล้านบาทขึ้นไป ให้มีเทศมนตรีเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน

พนักงานเทศบาล พนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงานอันเป็นภารกิจประจำสำนักงานหรืออาจจะนอกสำนักงานก็ได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพราะหน้าที่ของเทศบาลนั้นต้องติดต่อและให้บริการแก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในเรื่องงานการทะเบียน การสาธารณสุข โภค การศึกษา การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งนับว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมาก ซึ่งต่างกับคณะเทศมนตรีที่ว่าคณะเทศมนตรีรับผิดชอบและภารกิจในลักษณะของการ “ทำอะไร” ส่วนการ “ทำอย่างไร” ก็จะเป็นหน้าที่ของพนักงานเทศบาล โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ

รายได้ของเทศบาล เนื่องจากเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีอิสระในการดำเนินการบริหารงานคลังของตนเองได้ภายในขอบเขตหนึ่ง และเพื่อที่จะให้การบริหารงานคลังของเทศบาลทุกแห่งมีลักษณะสอดคล้องเป็นระบบเดียวกัน และสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 10 พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติรายได้เทศบาล พ.ศ. 2497 ได้กำหนดว่าเทศบาลอาจมีรายได้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2558: ออนไลน์)

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 10 พ.ศ. 2542 มาตรา 6 บัญญัติว่าเทศบาลอาจมีรายได้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2544: ออนไลน์)

- 1) ภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- 2) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- 3) รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล
- 4) รายได้จากสาธารณสุขและเทศพาณิชย์
- 5) พันธบัตร หรือ เงินกู้ ตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- 6) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือนิติบุคคลต่าง ๆ
- 7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 8) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้

9) รายได้อื่นใดตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้

พระราชบัญญัติรายได้อื่น พ.ศ.2497 มาตรา10-13 กำหนดรายได้ของเทศบาล ดังนี้

- 1) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- 2) ภาษีบำรุงท้องที่
- 3) ภาษีป้าย
- 4) อากรการฆ่าสัตว์
- 5) ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- 6) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
- 7) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์หรือล้อเลื่อน
- 8) ภาษีบำรุงเทศบาลจากอกรข้าวและภาษีการซื้อ โภคภัณฑ์จากน้ำมันเบนซิน
- 9) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา
- 10) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน
- 11) ใบอนุญาตค่าธรรมเนียมและค่าปรับ
- 12) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน

จากข้อมูลเบื้องต้นภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเองที่สำคัญนั้น ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีและปัญหาในการจัดเก็บภาษี

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี

ระบบภาษีที่ดีนั้นจะต้องได้รับการร่วมมือในการเสียภาษีด้วยดีจากประชาชน กล่าวคือ ประชาชนที่มีหน้าที่เสียภาษีให้แก่รัฐนั้นจะยินยอมเสียภาษีให้แก่รัฐด้วยดี โดยไม่พยายามหลบเลี่ยงหรือหนีภาษี ทั้งนี้เพราะว่าการที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษี จะทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้มากและเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บน้อย ในกรณีตรงข้ามถ้าหากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีแก่รัฐแล้วจะทำให้รัฐบาลประสบกับความยุ่งยากในการจัดเก็บภาษีมากซึ่งจะทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีสูง และจะเก็บภาษีได้น้อยไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ดังนั้น ปัญหาสำคัญที่สุดในการจัดเก็บภาษีก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือหรือยินยอมเสีย

ภาษีแก่รัฐโดยสมัครใจ การที่ประชาชนจะยินยอมเสียภาษีแก่รัฐด้วยความสมัครใจหรือมีจิตสำนึกในการเสียภาษีนาน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ มากมาย ดังต่อไปนี้ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2543:143)

1) ขึ้นอยู่กับการเห็นความสำคัญของการเสียภาษี ถ้าหากประชาชนผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีนั้น เห็นถึงประโยชน์หรือความสำคัญของการเสียภาษีแล้ว ความยินยอมหรือการให้ความร่วมมือในการเสียภาษีแก่รัฐก็จะมีมาก แต่ในกรณีตรงกันข้ามถ้าหากประชาชนมองไม่เห็นประโยชน์ของภาษีที่ตนเสียไปแล้ว ความยินยอมเสียภาษีของประชาชนก็จะต่ำ

2) ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารงานและการใช้เงินของรัฐ ความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนนั้น อาจพิจารณาได้จากประสิทธิภาพในการบริหารงานและประสิทธิภาพในการใช้เงินของรัฐบาล ถ้าหากรัฐบาลบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเงินภาษีทุกบาททุกสตางค์ได้ถูกนำไปใช้อย่างคุ้มค่าแล้วก็จะช่วยให้ความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนมีมาก

3) ขึ้นอยู่กับความเป็นธรรมในการเสียภาษี การที่จะทำให้ประชาชนผู้เสียภาษีแต่ละคนให้ความร่วมมือในการเสียภาษีให้แก่วัฒนบาลนั้น ระบบของภาษีอากรที่จัดเก็บนั้นจะต้องให้เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีทุกคนด้วย ความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีนั้นจะต้องพิจารณาทั้งความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภท และความเป็นธรรมในการบริหารการจัดเก็บด้วย กล่าวคือภาษีที่เก็บนั้นควรจะเก็บจากประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง มิใช่มุ่งที่จะเก็บจากผู้เสียภาษีอยู่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ นอกจากนี้ในการปฏิบัติการจัดเก็บภาษีแต่ละชนิดนั้นจะต้องเก็บจาก ผู้มีหน้าที่เสียภาษีชนิดนั้นอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ในกรณีที่มีการจัดเก็บภาษีไม่ทั่วถึงหรือมีการเลือกปฏิบัตินั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในหมู่ผู้เสียภาษีชนิดนั้น ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญทำให้ประชาชนพยายามหลบเลี่ยงการเสียภาษี

4) ขึ้นอยู่กับการลงโทษของกฎหมายและการลงโทษของสังคม เนื่องจากภาษีเป็นสิ่งที่รัฐบาลบังคับการจัดเก็บเงินได้หรือผลประโยชน์ไปจากประชาชน ดังนั้น ประชาชนย่อมจะไม่อยากเสียผลประโยชน์ของตนแก่รัฐบาล นอกเสียจากว่าผู้เสียภาษีนั้นจะได้เห็นถึงความสำคัญของภาษี และรัฐบาลหรือสังคมมีการลงโทษผู้มีเจตนาหลบเลี่ยงภาษีอย่างรุนแรง การป้องกัน การหลบเลี่ยงการเสียภาษีจะทำให้ผลเมื่อมีทั้งการลงโทษโดยกฎหมาย และการลงโทษโดยสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในการจัดเก็บภาษี

ในทางปฏิบัติองค์กรปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยเกือบทุกแห่ง จัดเก็บรายได้เอง จากภาษีและค่าธรรมเนียมได้น้อยมาก ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย มีสาเหตุจากปัญหาและอุปสรรคในหลาย ด้าน เช่น ข้อจำกัดทางสภาพขององค์กร บุคลากรในการจัดเก็บภาษี ความไม่รู้เรื่องภาษี และการนำเงิน จากภาษีที่จัดเก็บได้ไปพัฒนาได้อย่างไร ปัญหาการจัดเก็บภาษีขาดประสิทธิภาพ ปัญหาความไม่ เพียงธรรมในระหว่างผู้เสียภาษี การจัดเก็บภาษีได้บางราย บางรายจ่ายครั้งเดียว บางรายไม่ยอมจ่าย ซึ่งการประชาสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้มีหน้าที่เสียภาษีขาดประสิทธิภาพ ปัญหาในเรื่องเหล่านี้ หากไม่ได้รับการแก้ปัญหาจะทำให้ปัญหาบานปลาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะขาดความชอบ ธรรมในการจัดเก็บภาษี ไม่สามารถที่จะบังคับในการจัดเก็บภาษีจากประชาชนได้อีกต่อไป ปัญหาที่ สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ฐานข้อมูลตามแผนที่ภาษีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ข้อมูลปรับปรุงไม่เป็น ปัจจุบัน หรือ ขาดงบประมาณในการจัดทำแผนที่ภาษี หรือ การจัดทำแผนที่ภาษีไม่ประสบความสำเร็จ(ทองเปียน สํารานู:2556)

3. ลักษณะการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น

ภาษีที่จัดเก็บในเทศบาล ประกอบด้วยภาษีที่สำคัญ คือ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุง ท้องที่ และภาษีป้าย

3.1 ภาษีโรงเรือนและที่ดิน หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง อย่างอื่นๆ กับที่ดินที่ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องไปกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ทรัพย์สินที่ต้องเสีย ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ได้แก่ อาคาร โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างต่างๆ กับที่ดินต่อเนื่องซึ่งใช้ปลูกสร้าง อาคาร โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างนั้นๆ รวมถึง บริเวณที่ต่อเนื่องกันซึ่งตามปกติใช้ประโยชน์ไปด้วยกัน กับอาคาร โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างนั้นๆ ซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้นำทรัพย์สินดังกล่าวออกหา ผลประโยชน์ตอบแทนนอกเหนือจากการอยู่อาศัยของตนเองโดยปกติหรือให้ผู้อื่นเช่าไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะมียกค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544: ออนไลน์)

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน คือ เจ้าของทรัพย์สิน เจ้าของโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง ระยะเวลาการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ภรด.2) ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่ภายในเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปี

ฐานภาษี คือ ค่ารายปีของทรัพย์สินซึ่งหมายถึง จำนวนเงินซึ่งทรัพย์สินนั้น สมควรให้เช่าได้ในปีหนึ่งๆ ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นให้เช่าและค่าเช่านั้นเป็นจำนวนเงินอันสมควรที่จะ ให้เช่าได้ให้ถือค่าเช่านั้นเป็นค่ารายปี (กรมการปกครอง, 2552:119)

การคำนวณภาษี การประเมินค่ารายปี และอัตราภาษี ภาษีโรงเรือนและที่ดิน คิดจากค่ารายปีของทรัพย์สิน ในอัตราร้อยละ 12.5 ของค่ารายปี เช่น บ้านให้เช่า มีค่ารายปี 12,000 บาท ค่าภาษีจะเท่ากับ $12,000 \times 12.5 / 100$ เป็นเงิน 1,500 บาท ค่ารายปีของทรัพย์สิน หมายถึง จำนวนเงินซึ่งทรัพย์สินนั้นสมควรให้เช่าได้ในปีหนึ่งๆ เช่น บ้านให้เช่าเดือนละ 1,000 บาท

กำหนดระยะเวลาให้ยื่นแบบแสดงรายการ ให้ผู้รับประเมินยื่นแบบแจ้งรายการเพื่อเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ภ.ร.ด.2) ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

3.2 ภาษีบำรุงท้องที่ หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากเจ้าของที่ดินตามราคาปานกลางที่ดิน และตามบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ ที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ ที่ดินที่เป็นของบุคคลหรือ คณะบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือสิทธิครอบครอง อยู่ในที่ดินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน ที่ดินที่ต้องเสียภาษี คือ พื้นที่ดินและพื้นที่ที่เป็นภูเขาหรือที่มี น้ำด้วย โดยไม่เป็นที่ดินที่เจ้าของที่ดิน ได้รับยกเว้นภาษีหรืออยู่ในเกณฑ์ลดหย่อน(สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา. 2544: ออนไลน์)

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินในวันที่ 1 มกราคม ของปีใดมีหน้าที่เสียภาษีสำหรับปีนั้น และมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินเป็นรายแปลง โดยยื่น ภายในเดือนมกราคมของปีแรก ในกรณีที่เป็นเจ้าของที่ดินใหม่หรือจำนวนที่ดินเดิมได้เปลี่ยนแปลง ไป

การยื่นเสียภาษี ผู้ต้องเสียภาษีให้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินต่อเจ้าพนักงาน ประเมินภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยสถานที่ยื่นแบบรายการให้ยื่นต่อเจ้า พนักงานประเมิน ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดินตั้งอยู่ การชำระภาษีนั้น ผู้เสีย ภาษีจะต้องนำเงินไปชำระต่อเจ้าพนักงาน ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดโดย ประกาศล่วงหน้าไว้ไม่น้อยกว่าสามสิบวันภายในเดือนเมษายนของทุกปี ในกรณีได้รับแจ้งการ ประเมินภายหลังเดือนมีนาคม ให้ชำระภาษีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน หลังจากเจ้าพนักงานได้รับแบบรายการแล้ว เจ้าพนักงานจะทำการตรวจสอบและประเมินภาษีโดยเจ้า พนักงานประเมินภาษีให้แล้วเสร็จ และทำการแจ้งการประเมินภายในเดือนมีนาคมแรก กรณีที่ดิน อยู่ในเขตเทศบาลหรือนอกเขตเทศบาลที่ไม่มีกำนัน เจ้าพนักงานประเมินต้องแจ้งการประเมินเป็น หนังสือไปยังผู้ซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ ส่วนกรณีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีกำนันเจ้า

พนักงานจะต้องประเมินปิดประกาศแจ้งการประเมินไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2544: ออนไลน์)

ขั้นตอนการยื่นเสียภาษี การยื่นแบบพิมพ์ ให้เจ้าของที่ดิน ในวันที่ 1 มกราคมของปีใด มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ในปีนั้นและยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ต่อพนักงานประเมิน ณ สำนักงานเขตที่ดินตั้งอยู่

กำหนดระยะเวลาให้ยื่นแบบแสดงรายการ

- ในปีแรกที่มีการตีราคาปานกลางของที่ดิน ให้เจ้าของที่ดินหรือผู้แทนยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ภายในเดือนมกราคมของปี และให้ใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลาสี่ปีนั้น

- บุคคลใดเป็นเจ้าของที่ดินขึ้นใหม่ หรือจำนวนเนื้อที่ดินเดิมของเจ้าของที่ดินผู้ใดได้เปลี่ยนแปลงไป หรือเจ้าของที่ดินผู้ใดได้เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน อันเป็นเหตุให้มีการลดหย่อนที่ดินเปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุอย่างอื่นทำให้อัตราภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินเปลี่ยนแปลงไป ให้เจ้าของที่ดินผู้นั้นแจ้งเหตุการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นต่อเจ้าพนักงานประเมินภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่มิเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ (กรมการปกครอง. 2552:354)

3.3 ภาษีป้าย หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากป้ายแสดงชื่อ ยี่ห้อ หรือเครื่องหมาย ที่ใช้ในการประกอบการค้าหรือประกอบกิจการอื่นเพื่อหารายได้ หรือโฆษณาการค้าหรือกิจการอื่นเพื่อหารายได้ไม่ว่าจะแสดงหรือโฆษณาไว้ที่วัตถุใดๆ ด้วยอักษรภาพ หรือ เครื่องหมายที่เขียน แกะสลัก จารึก หรือทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่น ผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย คือ เจ้าของป้าย หรือผู้ครอบครองป้าย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2544: ออนไลน์)

ป้ายที่จะต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัติป้าย พ.ศ.2510 นี้ ต้องเข้าลักษณะตามความในมาตรา 6 ดังนี้

- 1) จะต้องเป็นป้ายแสดงชื่อเพื่อหารายได้
- 2) จะต้องเป็นป้ายแสดงยี่ห้อเพื่อหารายได้
- 3) จะต้องเป็นป้ายแสดงเครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบการค้าเพื่อหารายได้
- 4) จะต้องเป็นเครื่องหมายที่ใช้ประกอบกิจการอื่นเพื่อหารายได้
- 5) จะต้องเป็นการโฆษณาการค้าเพื่อหารายได้

6) จะต้องเป็นการโฆษณากิจการอื่นเพื่อหารายได้ค่าบริการ

ไม่ว่าป้ายนั้นจะได้แสดงโฆษณาไว้ที่วัตถุใดๆ ด้วยอักษร ภาพ หรือเครื่องหมายที่เขียนแกะสลัก จารึกหรือทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่น

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้ายคือ เจ้าของป้าย แต่ในกรณีที่ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย (ภ.ป.1) สำหรับป้ายใด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หาตัวเจ้าของป้ายนั้น ได้ ให้ถือว่าผู้ครอบครองป้ายนั้นเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย ถ้าไม่อาจหาตัวผู้ครอบครองป้ายนั้น ได้ให้ถือว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร หรือที่ดินที่ป้ายนั้นติดตั้งหรือแสดงอยู่เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย

ขั้นตอนการชำระภาษีป้าย การยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีป้าย ผู้เป็นเจ้าของป้ายจะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี กรณีที่ติดตั้งป้ายใหม่จะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ติดตั้งใหม่(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2544: ออนไลน์)

กำหนดระยะเวลาให้ยื่นแบบแสดงรายการ ให้เจ้าของป้ายซึ่งจะต้องเสียภาษีป้าย ยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้ายตามแบบและวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ภายในเดือนมีนาคมของปี ให้เจ้าของป้ายมีหน้าที่เสียภาษีป้ายโดยเสียเป็นรายปี ยกเว้นป้ายที่เริ่มติดตั้งหรือแสดงในปีแรกให้เสียภาษีป้ายตั้งแต่วันที่เริ่มติดตั้ง หรือแสดงจนถึงวันสิ้นปี และให้คิดภาษีป้ายเป็นรายงวด งวดละสามเดือนของปี โดยเริ่มเสียภาษีป้ายตั้งแต่วัดที่ติดตั้งป้ายจนถึงงวดสุดท้ายของปี ทั้งนี้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

แหวดาว ศรีคำสุข (2546) ได้ศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดเชียงใหม่โดยการใช้แบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่น จำนวน 184 แห่ง ได้รับการตอบกลับมา 113 รายจากกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีแต่ละด้านมีดังนี้

ปัญหาในการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน ปัญหาที่พบในระดับมาก คือ ด้านเจ้าหน้าที่นั้น พบว่าจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอและขาดผู้เชี่ยวชาญด้านภาษีให้คำแนะนำ รวมถึงการประเมินค่าภาษี และกำหนดค่าภาษีมีความยุ่งยาก ทางด้านผู้เสียภาษีนั้น พบว่าไม่เข้าใจใน

กฎระเบียบข้อบังคับของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งอาจส่งผลทำให้แจ้งข้อความเท็จ หรือหลักฐานเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงคำนวณค่าภาษี และผู้เสียภาษีไม่ยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สิน (ภ.ร.ด.) ภายในกำหนดเวลา ดังนั้นหน่วยงานควรจัดหาเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีให้เพียงพอ จัดหาผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษี มาให้คำแนะนำและอบรมแก่เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ให้แก่ผู้เสียภาษี

ปัญหาในการจัดเก็บภาษีป้าย ปัญหาที่พบในระดับมาก คือ การดำเนินคดีต่อผู้ที่ไม่ยื่นแบบแสดงรายการป้าย ภายในกำหนดเวลาทำได้ยาก และผู้เสียภาษีไม่เข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับ ของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับภาษีบำรุงท้องที่ ดังนั้นหน่วยงานควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ การอบรม หรือแจกเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีป้าย ให้แก่ผู้เสียภาษี รวมถึงจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำแก่ผู้เสียภาษีอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ปัญหาที่พบในระดับมาก คือ ด้านเจ้าหน้าที่ นั้น พบว่ามีความยุ่งยากในการสำรวจที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ ทำให้ต้องมีการเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ที่ค้างชำระซึ่งค่อนข้างล่าช้าและยุ่งยาก อีกทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ด้านผู้เสียภาษีนั้น พบว่าผู้เสียภาษีไม่เข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับ ของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับภาษีบำรุงท้องที่ ดังนั้นหน่วยงานควรมีการวางแผนในการสำรวจที่ดินให้ชัดเจนและมอบหมายเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะด้านในการเข้าไปสำรวจที่ดินเพื่อเสียภาษี รวมทั้งผู้เข้าไปสำรวจจะต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของที่ดิน เพื่อเจ้าของที่ดินจะได้อำนวยความสะดวกให้การสำรวจที่ดิน จัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการสำรวจที่ดินอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินให้แก่ผู้เสียภาษี

ปวิจิตร พูลสระภู (2553) ได้ศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้แบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 130 คน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ T-test และ F-testซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลที่ได้จากการศึกษาคือ

เจ้าหน้าที่ที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นผู้ชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี ระยะเวลาปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน เห็นว่า มีปัญหาการจัดเก็บภาษีของ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอ

เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้งหมด อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย คือ ด้านประชาชนผู้เสียหาย ด้านกลไกและโครงสร้างของระบบภาษี ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี และด้านบริหารการจัดเก็บภาษี

เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน เห็นว่ามีปัญหาในการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี ที่จบการศึกษาระดับ ปวส. เห็นว่า มีปัญหาด้านกลไกและโครงสร้างของระบบภาษีมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาระดับ ปวช. และ ปริญญาโท และเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นว่ามีปัญหาดังกล่าวมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท

สมฤทัย มานิตย์ (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสิงห์บุรี โดยการใช้แบบสอบถามจากหัวหน้าจัดเก็บรายได้และเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ จำนวน 68 คน ผลที่ได้จากการศึกษาคือ

เจ้าหน้าที่ที่ตอบแบบสอบถามตำแหน่งหัวหน้างานจัดเก็บรายได้และเจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้ โดยส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 45-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีจบสาขาการบัญชี ประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 3-5 ปี ผลกระทบของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ส่งผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า มีผลกระทบเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบภาษีส่วนท้องถิ่นของผู้เสียหาย รองลงมาคือ ปัจจัยด้านเอกสารยื่นแบบภาษีบำรุงท้องถิ่น ปัจจัยด้านการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่น ปัจจัยด้านการบริการและประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบภาษีส่วนท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่พนักงาน

จากการศึกษาจึงทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านใดที่ส่งผลกระทบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี คือ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบภาษีส่วนท้องถิ่นของผู้เสียหาย ซึ่งส่งผลกระทบในระดับมาก เป็นสาเหตุทำให้รายได้ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของจังหวัดสิงห์บุรีลดลง จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี